

УДК 821.161.2

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-2(54)-171-174

**“А МИ БУЛИ, Є Й БУДЕМО ЗАВЖДИ”
(ПРОРОЧІ “ПРИНОСИНИ” МИКОЛИ НЕВИДАЙЛА)**

Н. В. Зайдлер

*Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Б. Хмельницького; кафедра української і зарубіжної літератури;
м. Мелітополь, вул. К. Маркса, 24.*

Досліджено творчість дніпропетровського прозаїка Миколи Невидайла. Виявлено особливості його художнього мислення, введено прозу письменника в сучасний український літературний процес.

Ключові слова: *М. Невидайло, сучукрліт, література спротиву.*

Друге видання книжки «Приносини часів смутенних» М. Невидайла – члена Національної спілки письменників України, лауреата премій імені Олеся Гончара та імені Валер’яна Підмогильного – побачило світ 2012 року через багато десятиліть після колективізації, трагічних подій Другої світової війни, сталінських таборів і за два роки до окупації Росією українського Криму та її брудної війни на теренах українського Донбасу. Однак митець, незважаючи на таку значну часову відстань, говорячи про минуле, своїми талановитими і пророчими творами передрік наше непросте сьогодення.

До книжки ввійшли твори різних жанрів – новела «Сумна пісня про корову», епопея «Хвилі. Приносини часів смутенних» та детективний роман «Права рука Берії». Несхожі за формою та змістом вони напрочуд подібні потужним відчуттям присутності автора. І не лише тому, що зазначений художній спадок письменника є автобіографічним, а й тому, що за долею окремої людини чітко простежується буття всього нашого народу впродовж багатьох років ХХ століття.

Зупинимось на перших двох творах зазначеного видання.

Новела «Сумна пісня про корову» відкриває галерею творів, у яких оповідь від першої особи надає зображенням подіям великої переконливості, щирості та неупередженості. Однак уважний читач не може не помітити і певної тенденційності, за якою приховано авторський біль, що не має терміну давності.

Нині існує чимало художніх набутоків, присвячених голодомору в Україні. Кожен із них сприймається нашими співвітчизниками як гіркий мартиролог. Новела, про яку йдеться, без сумніву, одна з кращих у низці творів зазначеної тематики. І назва новели, і її перші рядки про страшну

смерть сусіда Івана від голоду (тут використано прийом ретроспекції), який «у передсмертній агонії жахливо кричав, вив, як вовк у лісі», голодні ж нечисленні односельці йому нічим зарадити не могли, формує напругу, а відчуття неминучої особистої драми оповідача, яка в будь-яку хвилину може перерости у трагедію, тримає читача у виправданій напрузі.

Невеликий за обсягом твір «Сумна пісня про корову» по вінця наповнено багатою палітрою почуттів: тут і щире захоплення татом – гарним хазяїном, чоловіком та батьком, матір'ю, що заради своїх трьох синопків готова була на відчайдушний вчинок (і через це опинилася у в'язниці), теплий спогад про Рябу – корову-годувальницю, що була, як зазначено, для родини святою і сама, того не розуміючи, через насильницьку колективізацію стала причиною гірких сліз та горя сім'ї оповідача («мама сиділи в тюрмі... ми мерзли в холодній хаті»), а Рябенка – худа й вимучена – потерпала в колгоспному стаді.

Микола Невидайло, незважаючи на жахливі картини голодомору («поїли котів, пожерли собак»), як молитву, з невитравленою в серці надією виголошує: «А ми були, є й будемо завжди... Струмить, бо в душах наших Дажбожа сила». Як коротко і як влучно!

Наступний твір цього видання – «Хвилі. Приносини часів смутених». Оригінальна за ритмомелодикою епопея (жанр визначено самим автором) розпочинається епіграфом – рядками із «Собору» Олеся Гончара про чорносвитників (учасників руху опору) – та зауваженням М. Невидайла про те, що, ідучи за славетним Метром, він готовий свідчити «по-справжньому і тільки правду». Уся подальша оповідь є підтвердженням цієї думки.

Уже перший невеличкий розділ-преамбула має декілька ключових слів-символів: Хвилі, Вітрильник (у ньому вгадується Україна), Стихія і віками тузливі Ярославни. Ця думка звучить рефреном упродовж усього твору.

Автор веде читача шляхами свого життя: від жахливих дитячих спогадів до не менш жахливих картин юнацтва. Герой епопеї – Микола-везучий (у творі він має прізвище Запорожець) – випускник десятого класу, передчуваючи жахіття фашистської навали, ревно вивчає національну історію («очима пожирає сторінки», тут Грушевський, Донцов та ін.). Батьки застерігають, нагадавши, що ці та інші імена українських патріотів згадувати заборонено. Хлопець не може зрозуміти і прийняти того, що радянська влада не визнає славної української історії, але це ніяк не впливає на його рішення боронити рідну землю від фашистів.

Поряд із зазначеною існує й інша тема: автор із любов'ю розповідає про своїх друзів («за кожного віддав би душу й тіло»), але їхня безтурботність незрозуміла Миколі: адже вирують «Хвилі», існує постійна загроза бути відправленими до Німеччини. Поряд із думкою про багато-

вікову відсутність довготривалої незалежності України прозаїк нагадує про те, що в роки фашистської окупації на Волині, в галицькій краї був потужний рух визволення Батьківщини. Стриманій оповіді надає ліризму розповідь про перше щире кохання героя, однак і воно не може притишити пульсуючих у серці питань: чому впродовж століть доля надсилає українцям «Хвилі смерть несучі?» Микола Невидайло наголошує, що визвольний рух було спрямовано не лише проти фашистів, а й проти радянської влади в ім'я незалежної України.

Автор, перш ніж зобразити навалу німецьких окупантів, подає ретроспективний огляд національної глибокої давнини, відзначаючи важливе місце українців у європейській історії. А далі – потужні обстріли мирного населення, окупація, розстріл непокірних, втеча молоді з валки, яку відправляли до Німеччини. В останній сцені, як і в інших, відчувається потужна дидактична спрямованість прози митця: «Голос грізний з хмари стоголосий» нагадав утікачам, що це кара за загублену гідність: Пращурів далеких славу затоптали, живуть недружно, забули про справжню волю тощо.

Письменник, готуючи читача до спогадів про загибель юнацтва, вкотре художньо досліджує українське минуле, цього разу згадуючи часи Київської Русі. А потім психологічно вмотивовано передає думки Миколи, в основі яких твердження про необхідність стати єдиною лавою проти ворога – Хвиль.

Митець також підкреслює, що люди з радістю зустрічали Червону армію – «наших». Юнаки, яким вдалося вижити або втекти з уже згаданої валки, масово записувалися до війська. Однак розчарування прийшло швидко: необстріляних хлопців командири кинули (без права відступу) проти ворожої важкої техніки. Автор зазначає, що Микола, який ніс службу при штабі, ридав душею, оскільки розумів, що його друзів (українців!) свідомо віддано на поталу ворогові замість досвідченої діючої армії. «Отак ви гинете здавен безславно», – гірко зауважує митець. А коли герой дізнався про загибель майже всіх товаришів, то запрягнувся вижити, щоб правдиво свідчити в майбутньому про ці жахіття. За письменником, саме їхня безглузда смерть підштовхнула Миколу до вступу в лави УПА. Однак після того, як він розповів правду односельцям про смерть їхніх близьких, хлопця було засуджено «за клевету» спочатку до страти, а потім до каторги у таборах жорстокого режиму».

Фіналом твору є пророчі слова про те, що, подолавши «чужинські Хвилі невиситимі», ми обов'язково дочекаємося «кінця імперського Колоса».

Як бачимо, твори, написані у кінці ХХ століття (1996), і нині залишаються актуальними і напрочуд своєчасними. Немає сумніву в тому, що Микола Невидайло, стійко витримавши численні страждання, пішов

із життя з вірою в непохитність нашого духу та палке бажання українців будувати незалежну європейську державу.

Стаття надійшла до редакційної колегії 16.03.2017 р.

Рекомендована до друку д.ф.н., професором Аркушиним Г.Л.

**“AND WE WERE, ARE AND WILL ALWAYS BE”
(MYKOLA NEVYDAILO’S PROPHETIC “PRYNOSYNY”)**

N. V. Zaidler

Melitopol State Pedagogical University them B. Khmelnytsky;

Department of Ukrainian and foreign literature;

Melitopol, st. K. Marx, 24.

The creative work of Mykola Nevydailo, a prose writer from Dnipropetrovsk, is researched. The peculiarities of his fictional thinking are revealed, the writer’s prose is introduced into the contemporary Ukrainian literary process.

Key words: *M. Nevydailo, contemporary Ukrainian literature, literature of resistance.*